

Стопански
факултет

Социално- икономически анализи

Книга 2/2018 (14)

Даниела Георгиева

ДЪЛГОТРАЙНИТЕ МАТЕРИАЛНИ И НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ И СТОКОВО-МАТЕРИАЛНИТЕ ЗАПАСИ КАТО ЕЛЕМЕНТИ НА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА НА ХОТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Daniela Georgieva

INTANGIBLE AND TANGIBLE ASSETS, AND INVENTORIES AS ELEMENTS OF THE ACCOUNTING POLICIES OF HOTELS IN BULGARIA

Abstract: A main goal of the report is to analyze disclosed data about intangible and tangible assets, and inventories in the accounting policies of 20 hotels, offering accommodation and food services at the territory of Republic of Bulgaria. Subjects of research are the accepted and applied accounting rules and practices regarding the analyzed assets. For the purposes of the analysis, data from officially published financial statements in the Commercial Register from 2014, 2015 and 2016 were used, as well as information from the official websites of the hotels.

Keywords: accounting policies, hotel, disclosure, development, intangible and tangible assets, inventories.

Въведение

По данни на Министерството на туризма в България туристическата индустрия има съществен принос към развитието на икономиката на страната. През януари 2018 туристическите посещения на чужди граждани се увеличават с 18,8% в сравнение с данните от януари 2017 г. Очаква се дялът на пътуванията и туризма в БВП на България да достигне 16,7% през 2027 г.¹ Фактор с негативно влияние върху развитието на туризма е слабо финансиране на предприятията² от туристическата индустрия, които приоритетно разчитат на средства от европейските фондове и рамкови програми. Доверието на кредиторите към малките и средните предприятия е ниско, което допълнително води до намаляване на средствата за реализиране на бизнес проекти в туризма³. Пряко върху доверието на кредиторите влияят оповестените във финансовите отчети на предприятията данни със счетоводен, финансов и нефинансов характер. Документът, който дава цялостна представа за възприетото и прилагано от предприятието текущо и периодично счетоводство, е счетоводната политика⁴. В практиката разработването и оповестяването на значими счетоводни политики като компонент на

¹ <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunaroden-turizum-v-bulgariya-za-2018-g>, последно посещение на 09.04.2018; <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na>, последно посещение на 09.04.2018.

² Въпреки че авторът разбира фундаменталните различия на понятията „организация“, „предприятие“, „хотел“ и „дружество“, за целите на настоящата разработка те ще се използват равнозначно в синонимна зависимост с юридическо лице, предлагащо услуги по нащувка и хранене в сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“.

³ <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na>, последно посещение на 09.04.2018.

⁴ За целите на разработката под понятието „счетоводна политика“ се разбира „конкретни принципи, изходни положения, конвенции, правила и практики, прилагани от предприятието при изготвянето и представянето на

финансовите отчети се възприема по-скоро като законодателно изискване⁵, отколкото като съществена част на отчетността. За да бъде спазено това „задължение“, изготвянето на вътрешния нормативен документ е приоритетно подчинено на подхода на „универсализиране“, а не на „индивидуализиране“ на счетоводната политика. Твърди се, че мениджърският апарат на предприятията влияе върху оповестената информация на определени счетоводни обекти, които имат пряко отношение към решенията на инвеститорите (като например парични потоци, приходи, капиталови и дългови инструменти)⁶. Разработването на подобна счетоводна политика обаче е в противоречие с основната цел на документа – да дава сигурност, че информацията във финансовите отчети е надеждна, непредпазлива, неутрална, безпристрастна, пълна във всички съществени аспекти и най-вече необходима за вземане на обосновани икономически решения⁷.

Създаването и предлагането на крайния хотелски продукт зависят от притежаваните и контролирани от предприятията дълготрайни и краткотрайни активи. Изборът на определена счетоводна политика за тях влияе при интерпретиране на данните от отчетите, определяне на финансовото състояние и ликвидността на предприятието⁸. Основната авторова хипотеза е, че оповестените от българските хотели значими счетоводни политики относно принципите, базите, практиките и правилата за отчитане на дълготрайни материални и нематериални активи и стоково-материални запаси⁹ съдържат недостатъчно данни, за да са полезни на потребителите им. Това по същество е фактор, който създава условия информацията във финансовите отчети да е ненадеждна и непредпазлива. Основна цел на настоящата разработка е да се анализират оповестени към финансовите отчети значими счетоводни политики на хотели, които развиват дейност в известни туристически дестинации на територията на Р България. Обект на анализ са принципите и правилата на счетоводство за дълготрайните материални (ДМА) и нематериални активи (ДНА) и стоково-материалните запаси (СМЗ). Предмет на изследване са счетоводните политики на 20 хотела, които предлагат услуги за нощувки и хранене на територията на страната.

Методология и ограничения на изследването

Изводите и съжденията в настоящата разработка са направени на база официално публикувани финансови отчети за 2014, 2015 и 2016 г. в Търговския регистър, както и на допълнителна информация от интернет страниците на изследваните хотели. Анализираните счетоводни политики са на организации, които предоставят туристически услуги, в частност хотелиерство и ресторантьорство. Предприятията са избрани от официално публикувани класации за най-добрите хотели в България¹⁰. На базата на тези класации обект на изследване в разработката са счетоводните политики на 25 хотела¹¹, от които 3 хотела осъществяват своята дейност в гр. Варна, 1 бр. – в гр. Бургас, 7 бр. – в гр.

финансовите отчети“. Международен счетоводен стандарт 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл. изм. и допъл. Регламент (ЕО) № 70/2009 на Комисията от 2009 г., т. 5.

⁵ СС № 1 „Представяне на финансови отчети“, обн. ДВ, бр. 30 от 2005 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 3 от 2016 г., т. 24.2 и т. 25.3.; МСС № 1 „Представяне на финансови отчети“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл. изм. и допъл. Регламент (ЕС) № 475/2012 на Комисията от 2012 г., пар. 112 и 114.

⁶ Corporate finance institute. Accounting Book – bookkeeping, principles, and statements, 2018, p. 27–28.

⁷ Душанов, Ив. Международни счетоводни стандарти. Въведение и азбучник. С.: Ромина, 2003, с. 20; Миланова, Е., Н. Орешаров. Счетоводна политика и финансови отчети на предприятието. София: ИК „УНСС“, 2015, с. 83.

⁸ Alayemi, S. Choice of accounting policy: effects on analysis and interpretation of financial statements. // American Journal of Economics, Finance and Management. Vol. 1, No. 3, 2015, p. 193.

⁹ За целите на Международните счетоводни стандарти в еквивалентен аспект с понятието „стоково-материални запаси“ се използва „материални запаси“. За целите на разработката двете понятия ще се използват равнозначно.

¹⁰ <https://profit.bg/klasatsii/balgarski/top-25-na-hotelite-v-balgariya-sporad-tripadvisor/>, последно посещение на 06.01.2018 г.; <http://www.economy.bg/charts/view/19648/Vizhte-koi-sa-naj-dobrite-hoteli-v-Bulgariya>, последно посещение на 06.01.2018 г.; <http://www.economic.bg/bg/news/6/naj-luksoznite-hoteli-v-bulgariya.html>, последно посещение на 06.01.2018 г.; <http://www.danybon.com/interesno/top-10-lux-hoteli-bulgaria/>

¹¹ Хотел „Модус“; „Гранд хотел Лондон“; хотел „Галерия Графит“; „Гранд Хотел Приморец“; „Сол Луна Бей Рисорт“; „ДИТ Маджестик Бийч Резорт“; хотелски комплекс „Иберостар“; хотел „Дюн“; хотел „Аква Невис Слънчев бряг“; „Роял Палас Хелена Парк“; хотел „РИУ Хелиос“; хотел „Жерави“; „Грифид Хотел Вистамар“; хотел & СПА „Астера“; „Кемпински Хотел Гранд Арена“; „Премиер Лъкшъри Маунтаин Резорт“; хотел „Радиана“ с уей“; хотел „Роял Спа Велинград“; „Гранд Хотел София“; „Централ Парк хотел“; хотел „Бест Уестърн Премиер Тракия“; „Радисън Блу Гранд“ хотел; хотел „Арена ди Сердика“; „Хилтън“; „София Хотел Балкан“.

Слънчев бряг, 1 бр. – в гр. Обзор, 2 бр. – в гр. Златни пясъци, 2 бр. – в гр. Банско, 1 бр. – в гр. Боровец, 1 бр. – в гр. Велинград, и 7 бр. – в гр. София. От целевата група за 5 хотела¹² не са намерени данни за публикувани счетоводни политики нито в Търговския регистър, нито на официалната интернет страница на организацията. На база текущо приложимите счетоводни стандарти в България счетоводните политики са част от пояснителните приложения, съпътстващи пълния комплект финансови отчети на предприятията¹³. Следва да се отбележи, че според нормативните изисквания на Закона за счетоводството (ЗСч) само годишният финансов отчет на микропредприятията може да се състои от съкратен баланс по раздели и съкратен отчет за приходите и разходите¹⁴. На две от организациите, за които не са намерени данни за оповестени счетоводни политики, финансовите отчети са заверени от одитор, без обаче да са публикувани приложения или доклад на одитора. В допълнение други две от организациите публикуват пълен комплект на годишен финансов отчет, с изключение на прилежащите към тях приложения и пояснения. Посочената информация, както и данните в отчетите за финансовото и имуществено състояние на хотелите, дава основание да се твърди, че само едно от разглежданите предприятия попада в хипотезите на микропредприятие. От гледна точка на приложимата счетоводна база 40% от анализиранияте хотели прилагат международните счетоводни стандарти (МСС) за целите на текущото и периодичното счетоводство¹⁵. Отчетите на 90% от дружествата подлежат на независим финансов одит от регистриран одитор, което предполага по-голяма степен на достоверност и надеждност на оповестените данни в приложенията, включително и счетоводната политика.

Като основно ограничение на разработката може да се посочи, че не се изследват причините за непубликуване на приложения и счетоводни политики към финансовите отчети на хотелите. Липсата на публикувани значими счетоводни политики обаче не означава непременно, че дружествата не изготвят и не прилагат такива. Според възприетото от НСС1 „Представяне на финансови отчети“¹⁶ определение на понятието „счетоводна политика“, тя следва да представя данни за методологията както на периодичната, така и на текущата счетоводна отчетност. В този контекст обект на изследване е оповестената в документа информация за текущото и периодичното счетоводство на дълготрайните материални и нематериални активи и стоково-материалните запаси на анализиранияте хотели. Също така цел на настоящата разработка не е да се представи цялостен модел на счетоводна политика на хотел, а по-скоро да очертае възприетите и оповестените в практиката съдържателни елементи на счетоводната политика по определени счетоводни обекти. Допълнително ограничение е и използването на последно публикувани данни от 2014 и 2015 г. в Търговския регистър за част от хотелите. Поради това не може да се направи анализ дали същите се възползват от възможността еднократно да преминат от международните счетоводни стандарти към прилагане на националните такива¹⁷.

Структура на счетоводната политика на анализиранияте хотелски предприятия

Счетоводната политика на нефинансовите предприятия, включително хотелите, съдържа такива елементи¹⁸, които да отговарят както на правилата и изискванията за отчитане на тяхната дейност, така и на мисията и визията на отделната организация в условията на пазарна икономика. Влиянието

¹² Хотел „Галерия Графит“; „ДИТ Маджестик Бийч Резорт“; хотел „Дюн“; хотел „Жерави“; хотел „Бест Уестърн Премиер Тракия“.

¹³ Международен счетоводен стандарт 1 „Представяне на финансови отчети“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл. изм. и допъл. Регламент (ЕС) № 475/2012 на Комисията от 2012 г., т. 10; Национален счетоводен стандарт 1 „Представяне на финансови отчети“, обн. ДВ, бр. 30 от 2005 г., посл. изм. и допъл. ДВ, бр. 3 от 2016 г., т. 1.3. и т. 2.4.2.

¹⁴ Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр. 95 от 2015 г., посл. изм. и допъл. ДВ, бр. 97 от 2017 г., чл. 29, ал. 4.

¹⁵ Под текущо счетоводство следва да се разбират базите, принципите и правилата на текущото начисляване на събития и сделки в хотелите. Периодичната счетоводна отчетност за целите на анализа обхваща принципите, базите и правилата за изготвяне на финансовите отчети на хотелите.

¹⁶ Приет с ПМС № 46 от 2005 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 3 от 2016 г., т. 25.1.

¹⁷ Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр. 95 от 2015 г., посл. изм. и допъл. ДВ, бр. 97 от 2017 г., Преходни и заключителни разпоредби, § 8.

¹⁸ За целите на настоящата разработка като елементи на счетоводната политика се разбират отделни счетоводни политики, включващи данни за счетоводния обект, за когото се отнасят. В този контекст счетоводната политика е съвкупност от данни за отделните счетоводни политики, прилагани от предприятието при признаване и отчитане на обектите на счетоводството.

на външните и вътрешните социално-икономически фактори, както и управленските стратегии за развитие на организациите са предпоставки за диференциране на различни видове счетоводна политика¹⁹. В резултат счетоводните политики нямат унифициран модел, а следва да се изготвят и оповестят в съответствие с индивидуалните текущи и периодични информационно-счетоводни потребности на предприятията. Не съществува изискване, както е например в Русия, счетоводната политика на организациите да се разделя на две части – за целите на финансовия отчет и за целите на данъчното облагане²⁰. Поради това в българската счетоводна практика е възприето в оповестената към финансовите отчети счетоводна политика да бъдат посочени данни за текущата, периодичната отчетност и данъчното облагане. Във връзка с това съществуват множество предложения за модел на счетоводни политики на нефинансови предприятия²¹.

От гледна точка на анализиранияте хотели в структурно отношение може да се твърди, че, на първо място, обект на оповестяване е информация с общо естество. По-конкретно, 85% от организациите под анализ оповестяват в счетоводната си политика информация за общото представяне на предприятието. Обект на оповестяване е и информацията относно нормативната база, принципите и правилата на работа. Всички анализирани предприятия в своята счетоводна политика посочват информация за нормативната уредба на основата, на която се осъществява счетоводството в организацията. Нито едно от тях обаче не оповестява данни за общите нормативни актове²² и вътрешни разпоредби. От гледна точка на специфичните нормативни актове превесът е към посочване на информацията относно базата за изготвяне на финансовите отчети и изброяване на приложимите счетоводни стандарти.

Счетоводните принципи са основополагащи ръководни начала за създаване на счетоводна информация. Прави впечатление, че 10 от анализиранияте 20 хотела не разписват данни за прилаганите от предприятието счетоводни принципи. От останалите 10 хотела, само 2 посочват члена от Закона за счетоводството, в който са изброени приложимите принцип, 3 – изброяват прилаганите от организацията принципи, а 5, освен че ги изброяват, представят и информацията за прилагането им в счетоводството. От всички хотели, които оповестяват данни за счетоводните принципи, 60% представят информацията само за прилагане на принципа на действащото предприятие за целите на финансовите отчети; 20% оповестяват приложението на принципите върху текущата и периодичната счетоводна отчетност; а 20% – само за влиянието им върху текущото счетоводство. Присъединяваме се към мнението на Л. Камбурова²³, че посочването на счетоводните принципи не следва да се извършва само с буквалното им цитиране или преписване от Закона за счетоводството. С цел представяне на пълна и надеждна информация хотелите в счетоводната си политика следва да представят данни относно принципите, с които е съобразена както текущата счетоводна отчетност, така и периодичната. Подходящо и полезно е да се разпише в каква степен са приложени съответните принципи, дали е дадено предимство на един принцип спрямо друг, както и каква е причинно-следствената връзка върху дейността на

¹⁹ **Аверкович, Ек.** Счетоводна политика на нефинансовите предприятия. Велико Търново: Фабер, 2012, с. 16–20.

²⁰ Положение по бухгалтерскому учету „Учетная политика организации“ (ПБУ 1/2008) (утверждено приказом Минфина России от 06.10.2008 № 106н, с изменениями от 11.03.2009 № 22н, от 25.10.2010 № 132н, от 08.11.2010 № 144н, от 27.04.2012 № 55н).

²¹ По-подробно виж: **Аверкович, Ек.** Цит. съч.; **Душанов, И. и кол.** Стандартизация в счетоводството. София: Икономика прес, 2009, с. 83–84; **Бонев, Ж.** Организация на счетоводството в предприятието // ИДЕС, бр. 2/2015, година XIX, с. 6; **Панчева, Ст.** Насоки за разработването на модел на счетоводна политика на читалищата в страната. Working Paper. Научен електронен архив на НБУ, 2011, онлайн достъпно на: <http://eprints.nbu.bg/832>, последно посещение на 28.01.2018 г.; **Желязков, Д., Н. Костова.** Счетоводна политика на предприятието. София: Форком, 1995, с. 15; **Меразчиев, В.** Счетоводна политика на банките. Свищов: АИ „Ценов“, 2004, с. 13–14; **Душанов, И.** Счетоводна политика и отчетност // Български счетоводител, бр. 23–24, 2009; **Миланова, Е., Н. Орешаров.** Счетоводна политика и финансови отчети на предприятието. София: ИК „УНСС“, 2015, с. 100–104; **Досев, Хр., Св. Стефанов.** Счетоводна политика на моята фирма. Шумен: РС Издателство и Бизнес Консултации, 2014.

²² Общите нормативни актове се отнасят до възможностите за създаване и функциониране на организацията и служат за извеждане само на някои принципи и правила, на базата на които се създава модела на счетоводната политика. Специфичните произтичат от счетоводното законодателство и регламентират основните изисквания за разработване на модел на счетоводната политика. По-подробно виж: **Аверкович, Ек.** Цит. съч., с. 20–22.

²³ **Камбурова, Л.** Автореферат „Съвременни аспекти на счетоводната политика на нефинансовите предприятия“. София, 2014, с. 12–13.

предприятието, а оттам – и върху счетоводната политика при невъзможност организацията да спазва някой от принципите.

Следващ обект на оповестяване в счетоводните политики на подлежащите на разглеждане хотели е информацията относно методическите етапи при осъществяване на счетоводната отчетност в частта приходи, разходи, активи, пасиви, собствен капитал. В практиката основните подходи при оповестяване на елементите в този раздел са или в хронологична последователност спрямо съдържанието на възприетите от предприятието счетоводни стандарти, или в хронологичен ред на база съдържанието и съставните части на финансовите отчети²⁴. Смята се, че при възприемане на втория подход тежестта при разработване на счетоводната политика се измества от правилата за текущото счетоводство към правилата за изготвяне и представяне на финансовите отчети²⁵. Въпреки че счетоводната политика е елемент от финансовите отчети на отчетно-обособената единица, нейното изготвяне и оповестяване не следва да бъде насочено само към изпълнение на това нормативно изискване. В случая оповестената информация може да окаже съществено въздействие върху вземането на обосновани икономически решения от страна на потребителите на отчетите. На тази база предходното и като се придържахме към изискванията на НСС1²⁶ смятаме, че оповестеният модел на счетоводна политика на хотелско предприятие следва да е носител на данни за прилаганата методология на текущата счетоводна отчетност, както и за прилаганите бази, принципи и правила на периодичното счетоводство. Те могат да бъдат представени или като компонент от методологията за отчитане на всеки счетоводен обект, или като отделен елемент на счетоводната политика.

От анализиранияте хотелски предприятия 85% възприемат оповестяването на елементите на счетоводната си политика и се придържат стриктно към съставните части на финансовите отчети; 5% изброяват хронологично прилаганите от предприятието стандарти; 10% прилагат индивидуален подход на оповестяване, който не се придържа към нито един от разглежданите. Следователно структурните модели на по-голямата част от анализиранияте предприятия следва да са приоритетно насочени към правилата на периодичното счетоводство. При възприемане на подобен подход за оповестяване за всеки елемент от счетоводната политика трябва да се представи информация за прилаганите правила, бази и принципи при съставяне на финансовия отчет. Само за 10% от разглежданите хотели фокусът на счетоводната политика е изцяло върху изготвяне на отчета. Противоположна е тенденцията за 20% от хотелите, които оповестяват данни в счетоводната си политика само за методиката на текущо отчитане на дейността си, без да посочат каквато и да е информация, имаща отношение към финансовите отчети. Останалата част от хотелите (70%) разписват данни както за текущото, така и за периодично си счетоводство. Половината от тях оповестяват възприетата методология за отчитане на текущата дейност отделно от тази за представяне на информацията във финансовите отчети. Превесът е към паралелно оповестяване на базите, принципите и правилата на текущата и периодичната счетоводна отчетност за всеки счетоводен обект, а не като отделен елемент на счетоводната политика. С цел счетоводната политика да не нарушава принципа на „същественост“ данни за счетоводни обекти, които даден хотел не притежава, контролира и използва в своята икономическа дейност, не следва да са елемент на счетоводната му политика. Анализът на финансовите отчети на 7 от хотелите обаче дава основание да се твърди, че за счетоводни обекти, за които числови данни присъстват във финансовите им отчети, информация в счетоводната политика за тях не е оповестена. Не са посочени причините съставителят да не оповести методиката на периодичната отчетност за всички елементи на счетоводната политика, за които съществуват данни във финансовите отчети. Основна цел на счетоводната политика е информацията в отчетите на предприятието да е пълна, надеждна, неутрална и предпазлива. Необосновеният избор за оповестяване на принципи, правила, бази и процедури за отчитане само на част от счетоводните обекти, притежавани и контролирани от хотелите, може да се интерпретира като опит за целенасочено подвеждане на потребителите на отчетите да вземат конкретно определени икономически решения.

²⁴ Петрова, З., Д. Желязков. Счетоводна политика на предприятието. Пловдив: Плутон-1, 2003, с. 100.

²⁵ Камбурова, Л. Цит. съч., с. 19.

²⁶ НСС1 „Представяне на финансови отчети“, приет с ПМС № 46 от 2005 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 3 от 2016 г., т. 25.1.

Дълготрайните материални и нематериални активи и стоково-материалните запаси като елемент на счетоводната политика на анализираниите хотели

По повод притежаваните и контролирани материални и нематериални нетекущи активи анализираниите хотелски предприятия посочват данни относно:

– Възприетите критерии за счетоводното им признаване: 20% от анализираниите предприятия оповестяват критериите, на които следва да отговарят активите, за да бъдат счетоводно признати за материални или нематериални.

– Възприетият стойностен праг на същественост, под който тези активи, независимо че са дълготрайни, се отчитат като текущ разход при придобиването им. Той е оповестен от по-голямата част от хотелите (75%).

– Възприетият подход при определяне на първоначалната оценка на вътрешно създадените и външно придобитите материални и нематериални нетекущи активи: 90% от хотелите посочват данни за първоначалната оценка на разглежданите активи при тяхното външно придобиване; 5% – относно първоначалното счетоводно оценяване на вътрешно създадени нематериални активи, а 35% – за създадените по стопански начин дълготрайни материални ресурси.

– Възприетият подход за последваща оценка на активите след първоначалното им признаване. Подобни данни са обект на оповестяване от 60% от разглежданите предприятия.

– Информация за счетоводното отчитане на загубите от обезценки на даден актив, както и за последващото възстановяване на тези загуби. Данни за счетоводното отчитане на загуби от обезценка са оповестени от 60% от хотелите, а от 45% – информация за обратното възстановяване на загуби от обезценка.

– Информация за отчитането на печалбите или загубите при отписване на ресурсите от състава на активите на предприятието е разписана в счетоводната политика на 30% от хотелите.

– Възприетият подход за класифициране и отчитане на последващите разходи за поддръжка, ремонт и усъвършенстване на нетекущите материални и нематериални активи. Подобни данни са обект на оповестяване от 80% от разглежданите предприятия.

– Възприетият подход за отчитане на активите при временното им извеждане от употреба. В счетоводната политика на 25% от разглежданите хотели е разписана подобна информация.

Подходящо е данни за материалните и нематериалните ресурси да бъдат оповестени в два отделни елемента на счетоводната политика. Уместно е амортизационната политика също да бъде разписана като отделен елемент на счетоводната политика. Подобен подход е възприет от 30% от анализираниите хотели, докато 70% оповестяват данни за амортизационната си политика като част от информацията за дълготрайните материални и нематериални активи.

По повод амортизационната политика анализираниите хотели публикуват данни за прилаганите подходи относно:

– Определяне на срока на годност на амортизируемите активи: 16 от разглежданите хотели оповестяват данни за срока на годност на амортизируемите си активи – 62% от тях ги разписват в години, 25% оповестяват годишна амортизационна норма в проценти, а 13% посочват и двата индикатора.

– Определяне на остатъчната стойност на амортизируемите активи. Подобни данни са обект на оповестяване от 15% от разглежданите предприятия.

– Моментът, от който започва начисляване на амортизацията, е разписан в счетоводната политика на 45% от разглежданите хотели.

– Възприетият метод за счетоводна амортизация по групи сходни амортизируеми активи. Той е оповестен от всички предприятия, като приоритетно те възприемат линеен метод на амортизация.

По повод притежаваните и контролирани от хотелите текущи активи специално внимание в счетоводната политика следва да се обърне на стоково-материалните запаси. Прави впечатление, че два от хотелите, които посочват във финансовите си отчети стойностни показатели на приходи от продажба на храни, стоки и продукция, не оповестяват данни за стоково-материални запаси в счетоводната си политика. В тази връзка представените данни са само за 18 хотела, които имат елемент за СМЗ в счетоводната си политика. От тях приблизително 11% представят конкретна информация за класификацията на притежаваните и контролирани краткотрайни активи, докато близо 22% прилагат подход на изброяване на видовете си материални запаси. Всичките 18 хотела оповестяват оценъчната база при първоначално признаване на разглежданите краткотрайни активи, като 12 от тях посочват и

по-подробна информация за видовете разходи, признати и отнесени към първоначалната оценка на ресурсите. Данни за последващото оценяване на стоково-материалните запаси са обект на оповестяване от 6 хотела, 5 от които представят информация за счетоводното отчитане на загубите от обезценки, а 4 – за последващото им възстановяване. Няма хотел, който да не посочва избрания подход за отчитане намалението на разглежданите краткотрайни ресурси. Предпочитан е подходът на средно претеглената стойност, избран от близо 95% от анализираниите организации. Подходът на конкретно определената стойност е посочен като основен от 5% от хотелите, а близо 22% допълнително го избират при потребление на партидни производства. Информация за отчитането на печалбите или загубите при отписване на ресурсите от състава на активите е разписана от 11% от хотелите. Въпреки че близо 56% от хотелските предприятия имат продукция, най-вече свързана с производство и продажба на храни в ресторанта на хотела, данни за критериите за аналитично отчитане на преките и общопроизводствените разходи, както и за избрания метод за калкулиране на фактическата себестойност, не са оповестени от нито един от тях. Възприетата база за разпределение на постоянните и променливите общопроизводствени разходи е посочена само от един хотел. Анализът на счетоводните политики на проучваните хотелски предприятия е предпоставка да се твърди, че информацията за стоково-материалните запаси е силно подценена. Предлаганите от хотелите услуги по продажба на стоки и хранителна продукция изискват да се оповести надеждна информация относно възприетия подход за класификация, първоначално признаване, последващо оценяване и калкулиране на стоково-материалните запаси по вид активи (стоки, материали, продукция). Казаното има значение най-вече за хотели, предлагащи храни и напитки в пакетирани или обработени вид.

Изводи и въпроси за последваща дискусия

В заключение може да се посочи, че анализираниите хотели приоритетно оповестяват информация в счетоводната си политика, която започва с общо представяне на предприятието и използваната нормативна база. Прави впечатление, че 50% от анализираниите хотели не разписват данни за прилаганите от предприятието счетоводни принципи. За оповестилите подобни данни е характерно използването на подход за изброяване на счетоводните принципи или на буквалното им цитиране от Закона за счетоводството. Подходящо и полезно е в счетоводната политика хотелските предприятия да представят данни както за принципите, с които е съобразена текущата счетоводна отчетност, така и периодичната. В тази връзка изброяването на принципите е нерелевантно на изискването за вярно и честно представяне на информацията в отчетите. Обект на оповестяване в счетоводната политика следва да е информацията относно степента на приложение на счетоводните принципи, данни за предимство на един принцип спрямо друг, ефектът от неспазването на някой от принципите върху дейността на предприятието и върху счетоводната политика.

Основен подход за оповестяване на методологията за периодично и текущо счетоводство по отделни обекти, възприет от 85% от хотелите, е в хронологична последователност спрямо съдържанието и съставните части на финансовите отчети. Счетоводната политика на само 10% от разглежданите хотели обаче е изцяло съобразена с принципите и правилата за изготвяне на отчета. Предходното не потвърждава мнението на Л. Камбурова, че фокусът на счетоводната политика е изцяло върху правилата за изготвяне и представяне на финансовите отчети. По наше мнение оповестеният модел на счетоводна политика на хотелско предприятие следва да е носител на данни както за прилаганата методология на периодично счетоводство, така и за текущата счетоводна отчетност по отделни елементи. Те следва да са представени или като компонент от методологията за отчитане на всеки счетоводен обект, или като отделен елемент на счетоводната политика.

От гледна точка на пълнотата на оповестените данни хотелските предприятия, подлежащи на независим финансов одит, разписват по-подробна информация в счетоводната политика за дълготрайните и краткотрайните си активи. На база избраните подходи и методология за отчитане на счетоводни обекти от страна на хотелите можем да твърдим, че анализираниите организации възприемат и прилагат стабилизационна счетоводна политика. Изборът на вид счетоводна политика и изграждането на съдържателната ѝ част по елементи се определя от редица вътрешни и външни фактори на икономическата реалност. За разглежданите периоди нито едно от предприятията обаче не променя своята счетоводна политика, което, от своя страна, е фактор, на основата на който можем да предположим, че хотелите не правят анализ на външните и вътрешните фактори на годишна основа. Поради причината, че в настоящото изследване не е направен по-подробен анализ относно честотата

на преразглеждане на счетоводната политика на хотелите и степента на влияние на факторите върху избраните счетоводни подходи, не можем да отхвърлим или потвърдим предходната хипотеза.

Отчитаме факта, че с изключение на законодателно изискуемите за оповестяване данни към отчетите, на оповестяване подлежат и значимите счетоводни политики, които съставителят на отчета е преценил като полезни и необходими за целите на вземането на обосновани икономически решения от ползвателите. Въпреки това обаче се наблюдават пропуски и дори терминологични грешки. Така например едно от предприятията използва въведения от НСС терминологичен апарат за отчитане на стоково-материалните си запаси при положение, че негова счетоводна база са международните счетоводни стандарти. Въпреки че това не е грешка със съществен характер, потребителят на информацията от документа може да се подведе, ако не обърне внимание на посочената база за изготвяне на финансовите отчети. В допълнение част от хотелите отчитат във финансовите си отчети данни за краткотрайни активи (в частност продукция), за които обаче информация за избраните от предприятието подходи за признаване и отчитане не са оповестени в счетоводната политика. Неоповестяването на данни в счетоводната политика се наблюдава и за други счетоводни обекти, за които има числови данни във финансовите отчети. Причините за това, както и мотивите за избор на кои точно счетоводни обекти, притежавани и контролирани от организацията, се оповестяват данни в счетоводната политика, не са посочени от съставителите. Това противоречи на изискванията на стандартите за вярно и честно представяне на информацията, като заедно с това би могло да влоши имиджа на хотела.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Аверкович, Ек.** Счетоводна политика на нефинансовите предприятия. Велико Търново: Фабер, 2012. // **Averkovich, Ek.** Schetovodna politika na nefinansovite predpriyatia. Veliko Turnovo: Faber, 2012.
2. **Аверкович, Ек., Ст. Панчева.** Счетоводна политика на нефинансовите предприятия. Велико Търново: Фабер, 2009. // **Averkovich, Ek., St. Pancheva.** Schetovodna politika na nefinansovite predpriyatia. Veliko Turnovo: Faber, 2009.
3. **Бонев, Ж.** Организация на счетоводството в предприятието // ИДЕС, бр. 2/2015, година XIX. // **Bonev, Zh.** Organizatsia na schetovodstvoto v predpriyatieto // IDES, br. 2/2015, godina XIX.
4. **Досев, Хр., Св. Стефанов.** Счетоводна политика на моята фирма. Шумен: РС Издателство и Бизнес Консултатии, 2014. // **Dosev, Hr., Sv. Stefanov.** Schetovodna politina na moyata firma. Shumen: PC izdatevstvo i biznes konsultatsii, 2014.
5. **Душанов, Ив. и кол.** Стандартизация в счетоводството. София: Икономика прес, 2009. // **Dushanov, Iv. i kol.** Standartizatsia v schetovodstvoto. Sofia: Ikonomika pres, 2009.
6. **Душанов, Ив.** Международни счетоводни стандарти. Въведение и азбучник. Ромина, 2003. // **Dushanov, Iv.** Mezhdunarodni schetovodni standarti. Vvedenie i azbuchnik. Romina, 2003.
7. **Душанов, Ив.** Счетоводна политика и отчетност // Български счетоводител, бр. 23–24, 2009. // **Dushanov, Iv.** Schetovodna politika i otchetnost // Bulgarski schetovoditel, br. 23–24, 2009.
8. **Желязков, Д., Н. Костова.** Счетоводна политика на предприятието. София: Форком, 1995. // **Zhelyazkov, D., N. Kostova.** Schetovodna politika na predpriyatieto. Sofia: Forkom, 1995.
9. Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр. 95 от 2015 г., посл. изм. и допъл. ДВ, бр. 97 от 2017 г. // **Zakon za schetovodstvoto, obn. DV, br. 95 ot 2015 g., posl. izm. i dopul. DV, br. 97 ot 2017 g.**
10. **Камбурова, Л.** Автореферат „Съвременни аспекти на счетоводната политика на нефинансовите предприятия“. София, 2014. // **Kamburova, L.** Avtoreferat „Suvremenni aspekti na schetovodnata politika na nefinansovite predpriyatia“. Sofia, 2014.
11. Международен счетоводен стандарт 1 „Представяне на финансови отчети“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл. изм. и допъл. Регламент (ЕС) № 475/2012 на Комисията от 2012 г. // **Mezhdunaroden schetovoden standart 1 „Predstavayane na finansovi otcheti“, Reglament (EO) № 1126/2008 na Komisiyata ot 2008 g., posl.izm. i dopul. Reglament (EC) № 475/2012 na Komisiyata ot 2012 g.**
12. Международен счетоводен стандарт 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл. изм. и допъл. Регламент (ЕО) № 70/2009 на Комисията от 2009 г. // **Mezhdunaroden schetovoden standart 8 „Schetovodna politika, promeni v schetovodnite priblizitelni otshenki i greshki“, Reglament (EO) № 1126/2008 na Komisiyata ot 2008 g., posl.izm. i dopul. Reglament (EO) № 70/2009 na Komisiyata ot 2009 g.**
13. **Меразчиев, В.** Счетоводна политика на банките. Свищов: АИ „Ценов“, 2004. // **Merazchiev, V.,** Schetovodna politika na bankite. Svishtov: AI „Tshenov“, 2004.

14. **Миланова, Е., Н. Орешаров.** Счетоводна политика и финансови отчети на предприятието. София: ИК „УНСС“, 2015. // **Milanova, E., N. Oresharov.** Schetovodna politika i finansovi otcheti na predpriyatieto. Sofia: IK “UNSS”, 2015.
15. Национален счетоводен стандарт 1 „Представяне на финансови отчети“, обн. ДВ, бр. 30 от 2005 г., посл. изм. и допъл. ДВ, бр. 3 от 2016 г. // *Natsionalen schetovoden standart 1 „Predstavяne na finansovi otcheti“*, obn. DV, br. 30 ot 2005 g., posl. izm. i dopul. DV, br. 3 ot 2016 g.
16. **Панчева, Ст.** Насоки за разработването на модел на счетоводна политика на читалищата в страната. Working Paper. Научен електронен архив на НБУ, 2011. // **Pancheva, St.** Nasoki za razrobotvane na model na schetovodna politika na chitalishtata v stranata. Working Paper. Nauchen elektronen arhiv na NBU, 2011.
17. **Петрова, З., Д. Желязков.** Счетоводна политика на предприятието. Пловдив: Плутон-1, 2003. // **Petrova, Z., D. Zhelyazkov.** Schetovodna politika na predpriyatieto. Plovdiv: Pluton-1, 2003.
18. Положение по бухгалтерскому учету. Учетная политика организации (ПБУ 1/2008) (утверждено приказом Минфина России от 06.10.2008 № 106н, с изменениями от 11.03.2009 № 22н, от 25.10.2010 № 132н, от 08.11.2010 № 144н, от 27.04.2012 № 55н.
19. **Alayemi, S.** Choice of accounting policy: effects on analysis and interpretation of financial statements. // *American Journal of Economics, Finance and Management*. Vol. 1, No. 3, 2015.
20. Corporate finance institute, *Accounting Book – bookkeeping, principles, and statements*, 2018.
21. <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunarodenturizum-v-bulgariya-za-2018-g>, последно посещение на 09.04.2018.
22. <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na>, последно посещение на 09.04.2018.